

Természetvédelmi hírek Baranyából

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a Baranya Természeti Értékeiért Alapítvány közös hírlevele

2023. június

Gyarapodó vörös kányák

E villás farkú ragadozó madár tavalyi fészkei közül 5 semmisült meg a vármegyében, míg 2 fészket más ragadozók foglaltak el. Vizsgálódásaink eredményeként viszont 7 új fészket sikerült megtalálnunk, így továbbra is 13 fészek szerepel nyilvántartásunkban. Ezek közül 10 fészket foglaltak el költésre a madarak, ami egyetlen párral több a tavalyinál. Beazonosítottunk még 8 olyan revírt is, ahol az öreg madarak rendszeres mozgása alapján valószínűsíthető a fészkelés. Ez alapján a baranyai fészkelők száma legalább 18 párra becsülhető, ami kb. fele az országos állománynak. A költések közül ismét 6 bizonyult sikeresnek. A szülőmadarak 2x1 és 4x2 fiókát neveltek fel.

A rádiótelemetriás nyomkövetés érdekében ezúttal 4 fiókára szereltünk fel jeladót. A korábbi években jeladózott fiókák közül már csak egyetlen példány van életben. Ez a madár túl van az első vonulási ciklusán, és reméljük, hogy eléri az ivarérettségi kort.

1. kép: Kányafióka jeladózásra előkészítve (Fotó: Haraszthy László)

Cinkék a résben

Az odúlakó énekesmadarak közül a széncinege az egyik leggyakoribb faj. Szívesen megtelepszik a lakott területeken is, ahol természetes odúk hiányában sokszor alternatív fészkelőhelyeket választ. Költését sok esetben megfigyeltük épületek rejtett zugaiban, földből kiálló műanyag-és fémcsővekben, szellőzőnyílásokban, de találtunk már földre leborított virágvázában is fészkelőket.

A cinkék leutóbbi fészkelőhely-választása ugyan nem nevezhető rendkívülinek, de nagyon érdekes. Egyik pécsi természetbarát értesített bennünket arról, hogy a történelmi belvárosban (Esze Tamás utca a püspökség szomszédságában) egy szűk, utcafronti falrésben nevelgetik fiókáikat a szülőmadarak. Az épület felújítása viszont elkezdődött, ezért félt, hogy eltörik a részt még a fiókák kirepülése előtt. A szemrevételezés során kiderült, hogy a járdaszinttől alig fél méter magasságban lévő üregben található a fészkelj. A cinkéket láthatóan nem zavarta a járókelők folyamatos jövés-menése, a résben biztonságban érezték magukat. A szomszédos zöldterületeken pedig megtalálták a fiókák felneveléséhez szükséges táplálékot

2. kép: A cinkék fészkelőhelye (Fotó: Völgyi Sándor)

Kérésünkre a DDNPI természetvédelmi őre felvette a kapcsolatot a kivitelezővel, és megállapodtak abban, hogy az üreget csak a fiókák kirepülése után falazzák be. A veszély ezzel elhárult, a fiókák 8-10 nap múlva sikeresen elhagyták szülőhelyüket. A kivitelező ezt követően a bejelentő és a természetvédelmi őr jelenlétében a részt betömedékelte, így az épületfelújítási munkálatokat már akadálytalanul folytathatták tovább. Kis odafigyeléssel és némi jóindulattal tehát a hasonló jellegű problémákat könnyen kezelni lehet.

3. kép: Széncinegék a falrészben (Fotó: *Völgyi Sándor*)

Összefogás a gólyáért

A történet még 2014-ben kezdődött, ugyanis ebben az évben épített fészket Romonyán egy gólyapár a falu közepén álló légvédelmi sziréna oszlopára. Az évek során a fészkek egyre terebélyesedett, és csak idő kérdése volt, hogy a sziréna műanyag cilindere meddig bírja a terhelést. A baj a tél folyamán be is következett, a cylinder a nagy súly miatt deformálódott, és a fészkek leszakadt. Mindössze egy földkupac maradt az oszlopon, amire már nem tudtak volna új fészket építeni a gólyák.

A romonyaiak viszont szerették volna megtartani a madarakat. Egyik helyi önkéntesünk szervezésében elindult a fészkepótlási akció, melynek eredményeként márciusban már új fészkealap várta vissza a gólyákat. A sziréna új cylindere a katasztrófavédelemtől kaptuk, melyre az önkéntesünk férje szerelt fel egy masszív keretet. A daruskocsit a helyi tűzoltó egyesület biztosította, a deformálódott cylinder cseréjét pedig az egyik önkéntes tűzoltó segítségével a DDNPI természetvédelmi őr végezte. A keretre vesszőből font fészkealap is került, és innentől kezdve már csak a gólyákon múlt, hogy tavasszal elfoglalják-e újra a régi helyüket.

A gólyák azonban nem jöttek! Egy-egy madár áprilisban ugyan megjelent az oszlopon, de érdeklődésük csak rövid ideig tartott. Már-már úgy látszott, hogy gólya nélkül marad a falu, amikor május közepe táján egy későn visszaérkező pár hangos kelepeléssel elfoglalta a fészkalapot. Sürgős nem volt nekik, mert költésre már nem maradt idejük, de azért szorgalmasan hordták a gallyakat a fészekalapra, és néhány hét alatt, ha nem is látványos, de takaros kis fészket sikerült összehozniuk.

Az összefogás tehát sikerrel zárult, és a következő években remélhetőleg a gólyák már sok fiókával örvendeztetik meg a helyieket.

4. kép: A romonyai gólyafészek (Fotó: Bank László)

Amikor fölösleges gólyát menteni

Július első harmadában megkezdődik a fehér gólyák fiókáinak kirepülése. Már a költés közben is adódhatnak problémák a fészekaljakkal (pl. gólyaverekedés miatt kipotyognak a tojások vagy a kis fiókák a fészekből, nagyobb viharok során eláznak a fiókák, és néhány nappal később elpusztulnak), de a legkritikusabb fázis mindig a kirepülés időszaka, mert a nagy testű, esetlen mozgású fiatalokat sok baj érheti első szárnypróbálgatásaik közben.

A gólyák élete a szemünk előtt játszódik le, ezért a gólyalakta települések lakosai többé-kevésbé figyelemmel kísérik a fészkekben való történéseket. Esetenként azonban helytelen következtetéseket vonnak le a költés közben zajló folyamatokról, ezért gyakran azonnali gólyamentést követelnek akkor is, amikor arra semmi szükség. A józan érvelések ilyenkor sajnos nem számítanak, és ha a jószándékú bejelentők által szükségesnek tartott intézkedések elmaradnak, akkor a Facebook oldalak megtelnek ötletelő és szidalmazó bejegyzésekkel. Persze azok kapják a legtöbbet, akik egyébként a legtöbbet teszik a gólyák védelméért, de ez

aligha érdekli a hozzászólókat. Ők boldogok, ha ilyen módon is megnyilvánulhatnak. Az alábbiakban néhány tavalyi baranyai példát sorolunk fel, ami talán segíti valamelyest a témában való jobb tájékozódást és a problémák kezelését.

Kisdobszán és Szabadszentkirályban egy-egy szülőmadár elpusztult akkor, amikor a fiókák már félfányiak voltak. Az egyik esetben biztosan tudjuk, hogy az öreg gólyát autó ütötte el. Természetesen kaptuk a bejelentéseket, azonnali intézkedéseket követelve. Azonban nem árt tudni, hogy az ilyen fejlettségű fiókáknál a pár nélkül maradt gólya az esetek döntő többségében egyedül is felneveli a fiókákat, ezért eleinte csak annyi szükséges, hogy megfigyeljük, mi történik a fészekben. Ha az öreg gólya tovább eteti a fiókákat, akkor nincs tennivaló! Örvendetes módon mindkét esetben ez következett be, 3-3 fióka sikeresen kirepült a fészkekből.

5. kép: Kirepülés előtt álló gólyafiókák (Fotó: Kovács Nándor)

A későn visszaérkező, és ez miatt májusban költésbe kezdő gólyapárok fiókái még augusztusban is láthatók a fészkekben, de egyes években előfordulnak szeptemberi kirepülések is. A szülőmadarak sohasem hagyják magukra a fiókákat, de ahogy azok egyre nőnek, már ritkábban tartózkodnak a fészken. Sokszor csak annyi időre, amíg kiöklendezik a gyomrukban hozott táplálékot, és már repülnek tovább. Tavaly Hobolban és Szederkényben is hasonló volt a helyzet. Mindkét helyről már július végén jelezték, hogy az öreg gólyák elhagyták a fészket. Az egyik bejelentő szerint a fiókák már egy hete nem kaptak enni, ami kizárt, hogy igaz legyen, hisz akkor már el kellett volna pusztulniuk. A fiókák végül mindkét fészkekből sikeresen kirepültek, és ha későn is, de megkezdték vonulásukat. Ez alól csak az egyik hoboli fióka volt kivétel, mert mint kiderült, deformálódott lábán született (az egyik lábán a csüdje összenőtt a lábszárral, ezért a talajon nem tudott lépkedni). A helyiek befogták, de az állatorvosi kezelés sem tudott rajta segíteni.

Az utóbbi években egyre gyakrabban találkozhatunk áttelelő gólyákkal. Ezek többsége valószínűleg valamilyen betegség vagy sérülés okozta csökkent repülési képesség miatt nem tudja vállalni a hosszú vonulás megpróbáltatásait. Előfordulhat, hogy a jövőben az enyhe teleken egészséges gólyák is visszamaradnak, mert ebben az időszakban is megtalálják a létfenntartásukhoz szükséges táplálékot. A klímaváltozás még tartogathat meglepetéseket ezen a téren.

A téli időszakban Baranyában is kaptunk hírt itt maradó gólyákról (pl. Újmohács). Ezek a madarak ritkán tartózkodnak huzamosabb ideig egy területen. Életben maradási esélyeiket növeli, ha jó táplálkozóhelyeket találnak, ezért ide-oda kóborolnak az országban. Mentésükre nincs szükség, de a belterületeken tartózkodó példányok áttelelését segíthetjük húsféleségek (pl. csirkebelsőség, vágóhídi hulladék) alkalmas helyekre történő kihelyezésével. Ez különösen a kemény hidegekkel beköszöntő havas időjárási periódusokban nyújt számukra esélyt a túlélésre.

A gólyák mentésére természetesen szükség van akkor, amikor az indokolt. Főlegesen közbeavatkozni azonban értelmetlen dolog, de amikor a körülmények úgy alakulnak, akkor mindent megteszünk az érdekükben.

Ha Önt eredményeink meggyőzték és egyetért törekvéseinkkel, kérjük, segítse helyi természetvédelmi munkánkat. Támogatását a Baranya Természeti Értékeiért Alapítvány 11731001-20124953 számú számláján tudjuk fogadni, de adományát online módon is befizetheti bankkártyája segítségével a www.donably.com/baranyamadár oldalon. Elkötelezettségét igazából a természet fogja meghálálni!

Elérhetőségek:

Tel: 72/312-227, mobil: 20/334-4608

E-mail: baranya@mme.hu, baranyamadár@baranyamadár.hu

Honlap: www.baranyamadár.hu

A hírlevélben foglaltak szabadon terjeszthetők, de a forrást a „Madártani Egyesület”-re történő hivatkozással kötelező megjelölni!